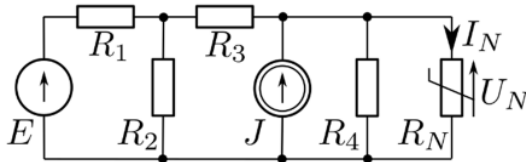

Zad. 1

Obliczyć punkt pracy (U_N , I_N) rezystancji nieliniowej.

$$\begin{aligned} E &= 18 \text{ V} \\ J &= 2 \text{ mA} \\ R_1 &= 6 \text{ k}\Omega \\ R_2 &= R_4 = 3 \text{ k}\Omega \\ R_3 &= 4 \text{ k}\Omega \end{aligned}$$

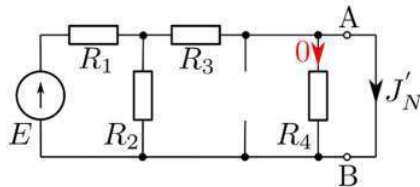
$$\begin{aligned} R_N: \\ u_N &= a i_N |i_N| \\ a &= 0.5 \text{ V}/(\text{mA})^2 \end{aligned}$$

Układ na lewo od R_N należy sprowadzić do źródła zastępczego (w tym wypadku łatwiej wyznaczyć prąd Nortona), a następnie rozwiązać prosty układ nieliniowy (J_N , R_w , R_N). Konwencja jednostek {V, mA, kΩ}

Wyznaczanie J_N

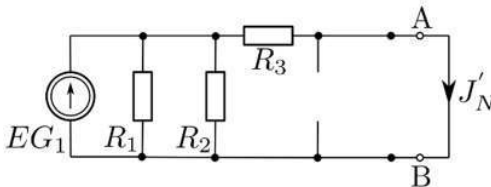
W wyznaczaniu J_N można użyć zasady superpozycji:

Dla aktywnego źródła E, mamy schemat:

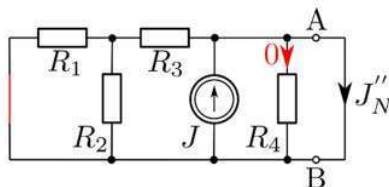
Tu najkorzystniej jest wykonać zamianę źródła rzeczywistego (E , R_1) na równoważne zaciskowo źródło prądowe. Opór R_4 zwarty – można usunąć.

Obliczenie składowej J'_N sprowadza się do wykorzystania trójgałęźnego dzielnika prądowego (z wykorzystaniem konduktancji):

$$\begin{aligned} J'_N &= E G_1 \frac{G_3}{G_1 + G_2 + G_3} = \\ &= 18 \cdot \frac{1}{6} \cdot \frac{\frac{1}{4}}{\frac{1}{6} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4}} = 3 \cdot \frac{3}{9} = 1 \text{ mA} \end{aligned}$$

Dla aktywnego źródła J obliczenie składowej J''_N jest trywialne, gdyż cały prąd ze źródła płynie przez zwarcie między węzłami A i B.

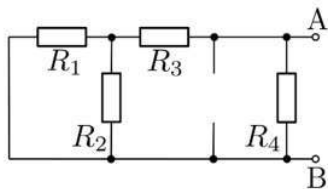

$$J''_N = J = 2 \text{ mA}$$

Prąd Nortona ma więc wartość $J_N = J'_N + J''_N = 3 \text{ mA}$

Wyznaczanie R_w

Aby wyznaczyć R_w źródła należy wyłączyć wszystkie źródła niezależne. Ponieważ zostały same opory (nie ma źródeł sterowanych), wystarczy stosować własności łączenia oporów.

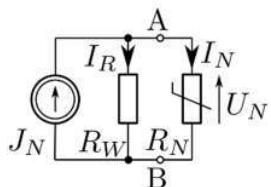
$$R_W = ((R_1 || R_2) + R_3) || R_4 =$$

$$= ((6 || 3) + 4) || 3 = (2 + 4) || 3 =$$

$$= 2 \text{ k}\Omega$$

Wyznaczenie punktu pracy

Pozostało rozwiązanie uproszczonego układu nieliniowego z wykorzystaniem równania elementu:

$$J_N - I_R - I_N = 0$$

$$U_N = R_W I_R$$

$$U_N = a I_N^2$$

- bo jest tylko jedno źródło,
które wywoła dodatni prąd i_N ,
 $U_N > 0$

$$J_N - I_R - I_N = 0$$

$$a I_N^2 = R_W I_R \rightarrow I_R = \frac{a}{R_W} I_N^2$$

$$J_N - \frac{a}{R_W} I_N^2 - I_N = 0$$

$$I_N^2 + 4 I_N - 12 = 0$$

$$\Delta = 64$$

$$U_N = 2 \text{ V (dla } U_N > 0)$$

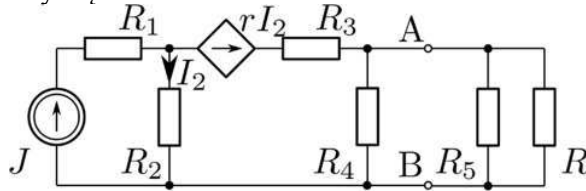
$$I_N = J_N - \frac{U_N}{R_W}$$

$$I_N = 3 - \frac{2}{2} = 2 \text{ mA}$$

Punkt pracy wynosi: (2 V, 2 mA)

Zad. 2

Obliczyć wartość oporu R dla której w obciążeniu (na prawo od zacisków AB) wydzielą się największa moc. Obliczyć tę moc.

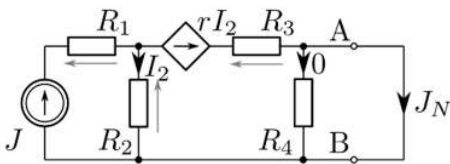

$$\begin{aligned} J &= 1,6 \text{ mA} \\ r &= 4 \text{ V/mA} \\ R_1 &= 3 \text{ k}\Omega \\ R_2 &= 1 \text{ k}\Omega \\ R_3 &= 3 \text{ k}\Omega \\ R_4 &= 8 \text{ k}\Omega \\ R_5 &= 20 \text{ k}\Omega \end{aligned}$$

Układ na lewo od AB należy sprowadzić do źródła zastępczego (w tym wypadku łatwiej wyznaczyć źródło Nortona), a następnie dobrać taką wartość oporu R , aby opór wewnętrzny R_w źródła zastępczego był równy oporowi zastępczemu obciążenia ($R_5 \parallel R$). Następnie należy wyznaczyć moc wydzielaną w obciążeniu. Konwencja jednostek $\{V, \text{mA}, \text{k}\Omega\}$.

Wyznaczanie J_N

Wartość J_N nie jest niezbędna do dopasowania obciążenia, ale będzie potrzebna do obliczenia mocy. W celu wyznaczenia J_N należy zamienić obciążenie źródła na zwarcie. Prąd płynący tym zwarcie ma szukaną wartość J_N . Opór R_4 jest zwarty, więc można go pominąć. W układzie mamy jeden istotny węzeł prądowy i jeden istotny obwód napięciowy (oczko ze źródłem J można tu pominąć bo wniesie jedynie zbędną informację o napięciu na źródle J , również opór R_1 nie wpływa na J_N).

$$\begin{aligned} J - I_2 - J_N &= 0 \\ R_2 I_2 + r I_2 - R_3 J_N &= 0 \end{aligned}$$

$$I_2 = J_N \frac{R_3}{r + R_2}$$

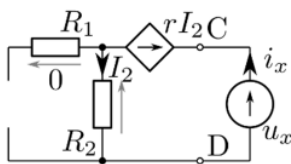
$$J = J_N \frac{R_3}{r + R_2} + J_N = J_N \frac{r + R_2 + R_3}{r + R_2}$$

$$J_N = J \frac{r + R_2}{r + R_2 + R_3} = 1,6 \cdot \frac{4 + 1}{4 + 1 + 3} = 1 \text{ mA}$$

Wyznaczanie R_w

Ponieważ w obwodzie występuje źródło sterowane, nie wystarczy łączenie oporów. Należy wyłączyć źródło niezależne J , a następnie pobudzić tak uzyskany dwójnik zewnętrznym źródłem i obliczyć z równań Kirchhoffa stosunek napięcia zaciskowego do prądu.

Obliczenia można uprościć wydzielając część ze źródłem sterowanym (można to zrobić, jeśli wielkość sterująca znajdzie się w wydzielonym obwodzie) i obliczyć jej rezystancję wewnętrzną $R'_w = u_x / i_x$. Następnie, tak otrzymaną rezystancję można połączyć z oporami R_3 i R_4 .

Mamy tylko jedno oczko i wspólny prąd i_x

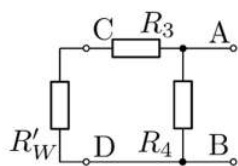
$$i_x = I_2$$

$$R_2 I_2 + r I_2 - u_x = 0$$

$$(R_2 + r) i_x = u_x$$

$$R'_W = \frac{u_x}{i_x} = R_2 + r = 5 \text{ k}\Omega$$

Teraz pozostało obliczenie R_W całego źródła:

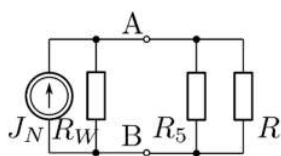

$$R_W = (R'_W + R_3) \parallel R_4$$

$$= (5 + 3) \parallel 8 = 4 \text{ k}\Omega$$

Dopasowanie obciążenia

Wartość R zdecydowanie łatwiej znaleźć wykorzystując przewodności, ze względu na równoległy charakter obciążenia $R_o = R_5 \parallel R$.

Dopasowanie nastąpi kiedy $R_W = R_o$,
więc także $G_W = G_o$

$$G_W = G_5 + G \rightarrow G = G_W - G_5$$

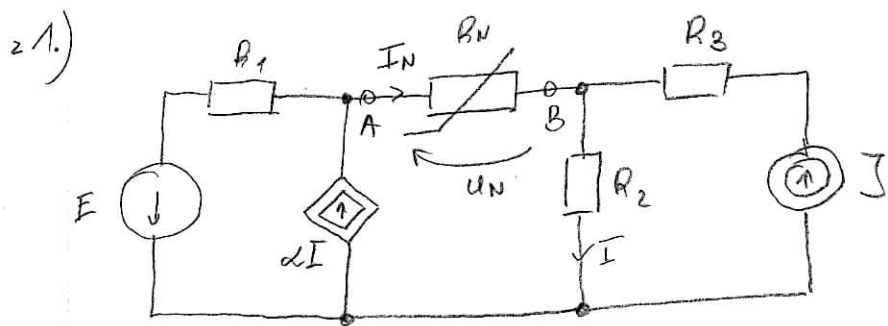
$$R = \frac{1}{G_W - G_5} = \frac{1}{\frac{1}{4} - \frac{1}{20}} = \frac{20}{4} = 5 \text{ k}\Omega$$

Wyznaczanie mocy w obciążeniu

Aby wyznaczyć moc w dopasowanym obciążeniu, można skorzystać ze wzoru na moc dysponowaną źródła:

$$P_d = \frac{J_N^2}{4G_W} = \frac{1}{4 \cdot \frac{1}{4}} = 1,25 \text{ mW}$$

Można też wyznaczyć prąd w obciążeniu (traktowanym jako całość R_o) oraz napięcie na jego zaciskach i pomnożyć je przez siebie.

PEŁP K2
Wyznaczyć punkt pracy
oporu nieliniowego R_N :
(U_N, I_N).

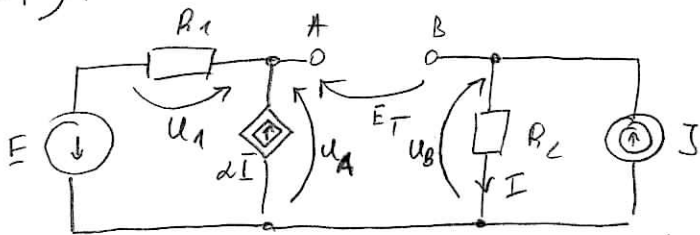
Dane: $R_1 = 16\Omega$, $R_2 = 2k\Omega$, $R_3 = 3k\Omega$, $J = 4mA$, $E = 5V$, $\alpha = \frac{1}{2} \frac{A}{A}$

R_N : $I_N = aU_N^3 + bU_N^2 + cU_N$; $a = 1 \frac{mA}{V^3}$, $b = 1 \frac{mA}{V^2}$, $c = 4 \frac{mA}{V}$

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że opór R_3 jest połączony szeregowo z idealnym źródłem prądowym – możemy go wstępnie zignorować.

W drugim kroku wyznaczamy parametry źródła zastępczego dla obwodu leżącego „na rezystorze” właściwie AB.

E_T

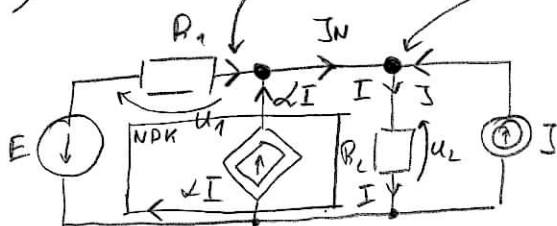
$$E_T = U_A - U_B$$

$$U_B = J \cdot R_2 = 4mA \cdot 2k\Omega = 8V$$

$$U_A = -E + U_1 = -E + \alpha I R_1 = -E + \alpha J \cdot R_1 = -5V + \frac{1}{2} \cdot 4mA \cdot 16\Omega = -5V + 2V = -3V$$

$$E_T = -3V - 8V = -11V$$

J_N

NPK: $-E - U_1 - U_2 = 0$

$$-E - R_1 [I(1-\alpha) - J] - R_2 I = 0$$

$$-E - I R_1 (1-\alpha) + J R_1 - I R_2 = 0$$

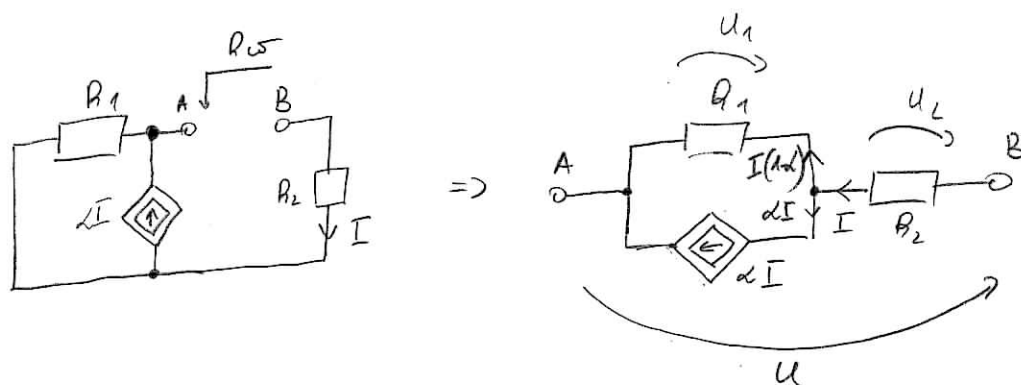
$$-E + J R_1 = I [R_1 (1-\alpha) + R_2]$$

$$I = \frac{J R_1 - E}{R_1 (1-\alpha) + R_2} = \frac{4mA \cdot 16\Omega - 5V}{16\Omega \cdot \frac{1}{2} + 2k\Omega} = \frac{4V - 5V}{\frac{5}{2}k\Omega} = -\frac{2}{5}mA$$

$$J_N = I - J = -\frac{2}{5}mA - 4mA = -\frac{22}{5}mA$$

$$R_{\omega}) \quad R_{\omega} = \frac{E_I}{I_N} = \frac{-11 \text{ V}}{-\frac{22}{5} \text{ mA}} = \underline{\underline{\frac{5}{2} \text{ k}\Omega}}$$

Dla sprzeczki wyznaczmy jeszcze R_{ω} analizując schemat:

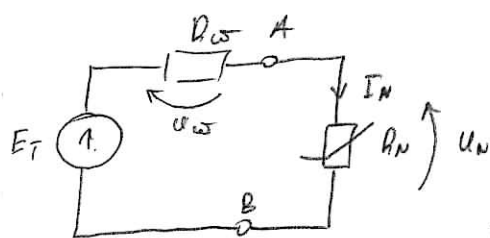

$$R_{\omega} = \frac{U}{I}$$

$$U = U_1 + U_2 = I \cdot (1-\alpha) \cdot R_1 + I R_2 = I \cdot [(1-\alpha) \cdot R_1 + R_2] \Rightarrow \frac{U}{I} = R_1(1-\alpha) + R_2 = \checkmark$$

$$= 1 \text{ k}\Omega \cdot \frac{1}{2} + 2 \text{ k}\Omega = \underline{\underline{\frac{5}{2} \text{ k}\Omega}}$$

Niech teraz zastosować twierdzenie Thevenina:

$$E_T - U_{\omega} - U_N = 0$$

$$U_{\omega} = I_N \cdot R_{\omega} = (\alpha \cdot U_N^3 + b U_N^2 + c U_N) \cdot R_{\omega} =$$

$$= \alpha U_N^3 R_{\omega} + b U_N^2 R_{\omega} + c U_N R_{\omega}$$

$$\{ \text{V, mA, k}\Omega \}$$

$$-11 - \frac{5}{2} U_N^3 - \frac{5}{2} U_N^2 - 10 U_N - U_N = 0$$

$$\frac{5}{2} U_N^3 + \frac{5}{2} U_N^2 + 11 U_N + 11 = 0 \quad / \cdot 2$$

$$5 U_N^3 + 5 U_N^2 + 22 U_N + 22 = 0$$

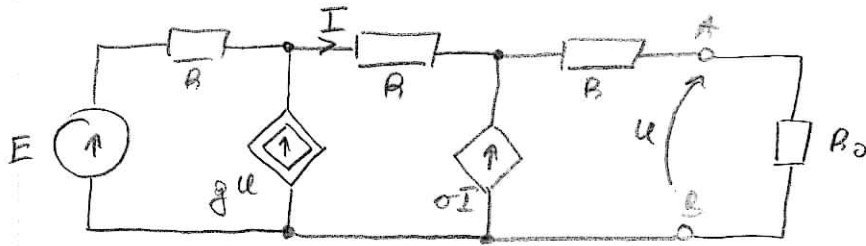
↑
dzieląc wyrazem wolnego: $\pm 22, \pm 11, \pm 2, \pm 1$.

$$5 U_N^2 (U_N + 1) + 22 (U_N + 1) = 0$$

$$(5 U_N^2 + 22) (U_N + 1) = 0 \rightarrow \text{Jeden pierwiastek oczywisty: } \underline{\underline{U_N = -1 \text{ V}}}$$

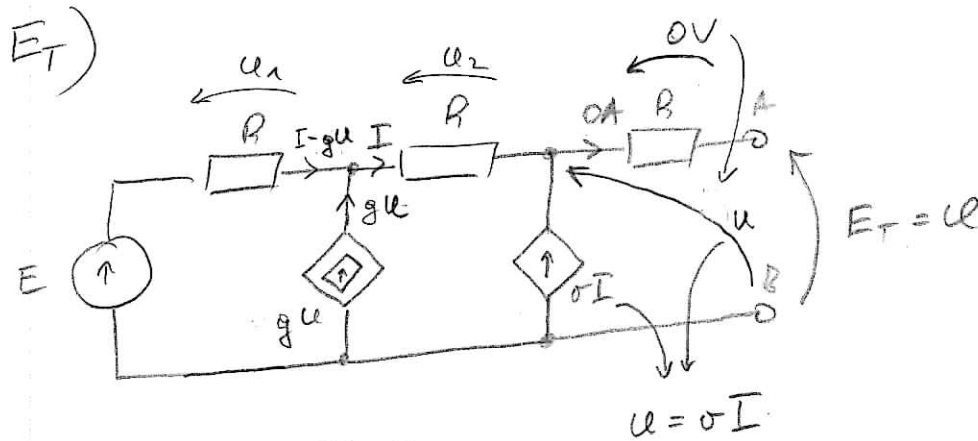
$$\underline{\underline{I_N = (-1)^3 + (-1)^2 + 4 \cdot (-1) = -4 \text{ mA}}}$$

22) Wyznaczyć wartość oporu R_0 , dla którego wydzielisz w nim największą moc. Obliczyć tę moc.

$$\begin{aligned} E &= 1V \\ R &= 1\Omega \\ g &= \frac{1}{2}S \\ \sigma &= \frac{1}{4}S \end{aligned}$$

W pierwszym kroku należy wyznaczyć parametry źródła zastępczego dla obwodu na lewo od zacisków AB.

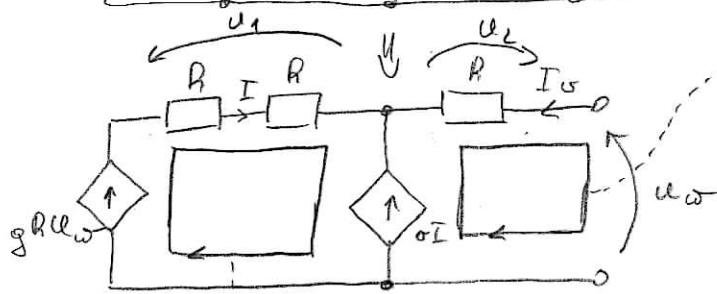
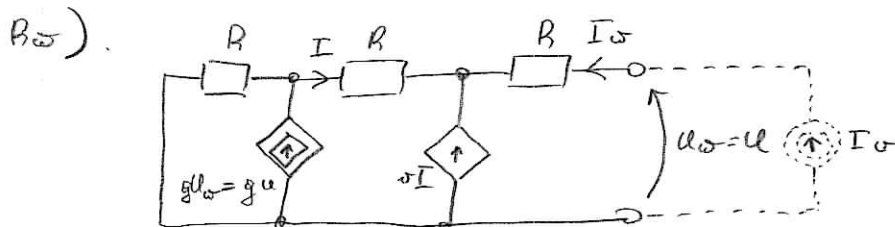

$$E - U_1 - U_2 - \sigma I = 0$$

$$E - I(R(1 - g\sigma)) - IR - I\sigma = 0$$

$$I = \frac{E}{R + \sigma + R(1 - g\sigma)} \rightarrow E_T = U = \sigma I = \frac{E\sigma}{R + \sigma + R(1 - g\sigma)} = \frac{1V \cdot \frac{1}{4}S}{(1 + \frac{1}{2} + 1 \cdot \frac{3}{4})\Omega} =$$

$$= 1V \cdot \frac{\frac{1}{4}}{\frac{9}{4}} = \underline{\underline{\frac{2}{9}V}}$$

$$gRU_\omega - U_1 - \sigma I = 0 \Rightarrow gRU_\omega - 2IR - \sigma I = 0 \Rightarrow I = \frac{gR}{2R + \sigma} \cdot U_\omega$$

$$\sigma I + U_2 - U_\omega = 0 \Rightarrow \sigma I + RI_\omega - U_\omega = 0$$

$$U_\omega \left(1 - \frac{gR\sigma}{2R + \sigma} \right) = I_\omega R$$

$$\frac{U_\omega}{I_\omega} = R_\omega = \frac{R}{2R + \sigma - gR\sigma} =$$

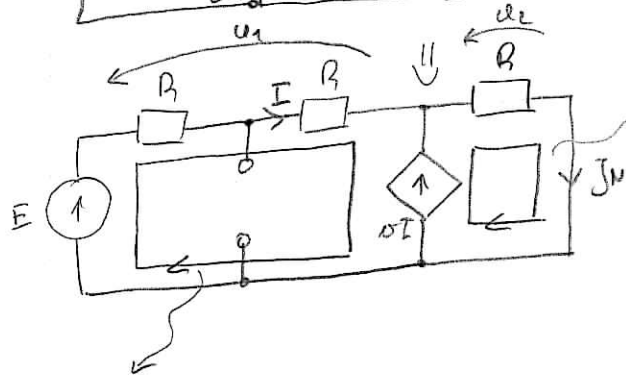
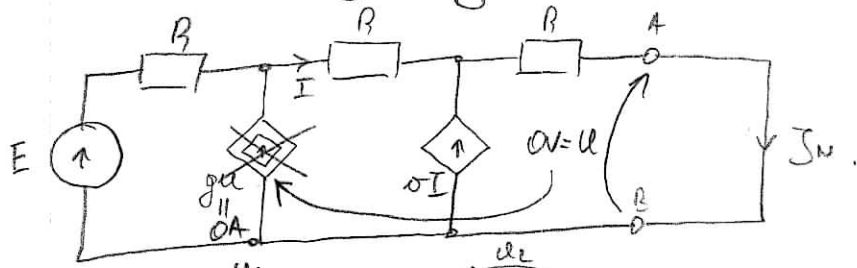
$$= \frac{R(2R + \sigma)}{2R + \sigma - gR\sigma} = \frac{1\Omega \cdot \frac{5}{4}}{(2 + \frac{1}{2} - \frac{1}{4})\Omega} =$$

$$= \frac{\frac{5}{4}\Omega}{\frac{9}{4}} = \underline{\underline{\frac{10}{9}\Omega}}$$

$$\underline{\underline{I_N = \frac{E_T}{R_W} = \frac{\frac{2}{5} V}{\frac{10}{5} \Omega} = \frac{2}{10} A}}$$

Dla pewności wykonamy I_N analizę siłową:

$$\sigma I = u_2$$

$$\sigma I = R I_N$$

$$\underline{\underline{I_N = I \cdot \frac{\sigma}{R} = E \cdot \frac{\sigma}{R(2R+\sigma)} = 1V \cdot \frac{1/5}{10 \cdot \frac{5}{5}} = \frac{1}{5} A}}$$

$$E - u_1 - \sigma I = 0 \Rightarrow E - 2RI - \sigma I = 0 \Rightarrow I = \frac{E}{2R+\sigma}$$

$$= \frac{1}{5} A$$

Zakładając, że wagi nie sposób sterowanie źródła prądowego wykonanie I_N było niefortunne.

Z warunku nie dopasowania:

$$R_0 = R_W \Rightarrow \underline{\underline{R_0 = \frac{10}{5} \Omega}}$$

W etapie moc wydzielona w R_0 równa jest mocy dysypowanej źródła:

$$P_{R_0} = P_{dysp} = \frac{E_T^2}{4R_W} = \frac{(\frac{1}{5} V)^2}{10 \cdot \frac{10}{5} \Omega} = \frac{1}{90} W$$